

Obiceiuri la început de an

Femeile nu-i bine să umble cu *corinda la Anu Nou*.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa. De la Ileana Mihali, 32 ani, 1981.

De Anu Nou, la miezul nopții, se pune pe masă o *oglină, două pahare cu apă* și într-unul se pune o *verighetă de aur*. În fața oglinzii se pun două lumânări. Cea/cel care se uită în oglindă își vede ursita deschizând ușa.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa. De la Ileana Mihali, 32 ani, 1981.

În sara de Anu Nou, fetele care vor să se mărite trăsesc cu c... în *ușa coteșului*, zicând:

- Hui, iestimp!

Dacă porcu nu grohăie, se trăsnește iară, zicând:

- Hui, la altu-an!

De câte ori grohăie porcu, peste atâția a(n)i se măritau. Dacă porcu nu grohăie nici amu, ziceu:

- Hui, veci!

Dacă nici amu nu grohăie porcu, ziceu că-n veci nu s-or mărita.

Feciorii puneu cuie și se-mpunge(a)u tare.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa. De la Ileana Mihali, 32 ani, 1981.

La Anu Nou fetele se duceau cu un *cârnat la produș*. Un capăt îl țineau între picioare, celălalt îl băteau de ghiață zicând:

Sânvășai târcaț,

Dă-mi, Doamne, bărbat...

Din cârnațul respectiv îi dădea să mănânce, la vergel, feciorului cu care voia să se mărite.

Colecția ION CHIȘ ȘTER, Finteușu Mic. De la Clarița Voleu, 67 ani, 1981.

De Anu Nou fetele fac *bofi* - un fel de cocă, din aluat, de mărimea unei nuci. Se închide pisica în acea zi și nu i se dă de mâncare. Apoi bofi se pun pe pranic și se dau la pisică. Boții au fiecare un nume de fată. Pe care-l mănâncă mătu, aceea s-a mărita.

Colecția PAMFIL BILȚIU, Bârsana. De la Maria Roșca, 36 ani, 1973.

Seara, fetele, de amuzament mai mult, fac mici *bofi* din aluat pe care-l oferă unei pisici. Al cui bof e mâncat de pisică, aceea fată se va mărita mai devreme, altele după, sau mai târziu și așa mai departe. Pisioul e ținut izolat în ziua respectivă și nu i se dă de mâncare, ca seara, de foame, să mănânce bofi pregătiți de fată. Dar fetele mai în vârstă, mai șirete, ca să le păcălească pe cele mai tinere, mai naive, fac bofi în care pun carne crudă sau fiartă ca să-i mănânce pisioul. Cele mai tinere fac bofi din aluat, pe care pisoul nu-i mănâncă. Celelalte fete râd de ele că nu se vor mărita curând.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, De la Chindriș Maria, Ieud, 69 ani, 1987.

În sara de Anu Nou, fetele numără *parii din gard*, îndărăpt, de la zece la unu, cu ochii legați. Când o ajuns la unu, leagă acel par cu un fir roșu. Se uită la el. Dacă-i drept par, a fi bărbat frumos, dacă-i strâmb, a fi urât.

Colecția PAMFIL BILȚIU, Bârsana. De la Maria Roșca, 36 ani, 1973.

Număratul (legatul) parilor. Fetele numără parii din gard: zece, nouă, opt, șapte, șesă, cinci, patru, tri, doi, unu - și-l leagă, pun sămân; cum îi par, așa-i ursătu.

Colecția PARASCA FĂT, De la Anuța Bleda, 45 ani, ian. 1995, Nănești.

Merem la gard și numărăm îndărăpt: nouă, opt, șapte, șesă, cinci, patru, tri, doi, unu. Unu dacă s-o zinit frumos, l-am legat cu harast, frumos, l-am cinstit: "aiesta uită-te ce par frumos mni s-o zinit, oi ave on bărbat frumos". Dacă s-o zinit unu cioturos, hâd, însămnă c-a si rău, a si blăstămat, a si sărac; nici nu-l legam; îl lăsam; că decât să sie rău, mai bine-l lăsam.

Așe făcăm pă timpuri; apoi acuma s-o modificat. Amu nici cred în una, nici cred în altă.

Colecția PARASCA FĂT, De la Ioana Cora, 75 ani, ian. 1998, Bârsana.

Omenia

I mai scumpă decât mia.

Cu inele mânățele
Să s-abete feciorele
Să se mărite cu ele.
Grup CCP, 1998, Transcriere DUMITRU IUGA.

Fică dalbă de-Mpărat

Lumnioară ochii-ș negri

Dimineată s-o sculat,
Fața dalbă ș-o spălat,
La fântână-o alergat,
La fântâna din făget
Unde curge apa-ncet.
Și-mprejur, p'angă fântână,
Sunt feciori de-a ei măsură.
Ea-n fântână s-o-aplecat,
Junii la ea s-o țipat,
Inelu i l-o luat.

- Adă, june, inelu,
Putrăzi-u-ai ca măru,
Rujini-u-ai ca fieru,
Ca fierușu plugului
În pătulu junului.
Grup CCP, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Mă luai, luai,
Joi de dimineată
Cu rochie creață,
Cu secerea-n brâu
La holda de grâu.
Și mă aplecai
Mănunche să tai
Și jos ce-mi aflai?
O floare din rai!
Floarea-și trâmbița,
Ion auzea,
Ionaș din munte
Cu oile multe.
Dacă-o auzea
La ea cobora
Ș-o luat-o-n brață
Ș-o juca în față.
- Nu mă lua-n brață,
Nu mă juca-n față
C-a viii mama
Și m-a întreba:
- Gătat-am holda?
- Ba, nu o-am gătat,
Un junghi mi-o pticat,
Junghi fără durere,
Moarte fără vrere.
Știu eu ce mi-i leacu:
Popa și diacu
Și Ion săracu.
Grup CCP, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Noi imblăm să colindăm

Măieruț mărgăritar
Pe la curți de boieri mari.
Da' boierii nu-s acasă
Că-s plecați la vânătoare
Să vâneze căprioare.
Căprioare n-au vânat
Numa-un pui de iepuraș:
- Hop, hop, hop, nu mă-mpușca
Că-s Ionu Sântionu,
Finuțu lui Dumnezeu -
Nimăru n-am făcut rău.
Grup Ieud, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Măndru-și plânge-un cerb în codru,
 Haida ler, lerui ler
 Măndru-și plânge de nu-i modru.
 Vânătoru s-o sculatu,
 Pușca-n mână ș-o luat,
 După cerb o alergatu,
 Sus în munte l-o aflatu.
 - Stai, pușcaș, nu mă-mpușca,
 Lasă-mi mie viața
 Că nu-s fiara fiarelor
 Că-s vătafu oilor,
 Oilor cornutelor
 Din yirvuțu munților,
 Munților cărunților.
 Grup Leud, 1998.
 Transcriere DUMITRU IUGA.

- Bradule, brădușule,
 Liu - liu, liu - liu
 Bradule, brădușule,
 Ce te legeni așa tare?
 - Da' cum nu m-oi legănare
 Că pe mâni la prânzu mare
 Vin tri meșteri să mă taie,
 Să mă taie-n tri fărtaie,
 Să mă-ncarce pe tri cară,
 Să mă ducă jos, la țară,
 Să mă facă drăncioară,
 Să-nvălească temnicioară
 Ș-or robdi fete fecioare
 Și feciori fără mustață
 Care-nvață-a strânge-n brață
 Ș-a săruta cu dulceață.
 Grup Copalnic Mânăștur, 1998.
 Transcr. DUMITRU IUGA.

Sub tufă de țitruș verde
 Flori dalbe de măr
 Sede-un căne moș bătrân.
 Are-o fată potcovată,
 Curțile le măturară,
 Gozu-n poală îl luară,
 L-arunca spre răsărit
 Și-o văzut turcii viind.
 Fata-n casă și-o-alergat:
 - Vai, tătucă, de mi-i da
 Ardă-ți casa și șura,
 Să rămâi cu ograda!
 - Nu te teme, nu te-oi dal
 Turcii-n casă-și năvălea.
 - Ședeți, turci, și hodiniți!
 - N-am venit să hodinim
 C-am venit ca să peșim!
 - N-am fată de măritat,
 Am avut, o-am îngropat.
 De nu-mi credeți cuvântu
 Hai să v-arăt mormântu:
 Pe mormântu fetei mele
 Busuoc și cărăjele.
 Colecția DUMITRU IUGA.

Nuci în deal tinghirele
 Ducu-i mere, ducu-i pere
 Pe Christosu să-l boteze.
 Și Christos i botezat,
 Numa gata de zburat
 Peste zare, peste mare,
 Peste răsărit de soare.
 Nime-n lume nu-și pot trece
 Numa cu fete fecioare -
 Și alea trec în picioare.
 Colecția DUMITRU IUGA.

- Pe vale, pe vale,
 Pe valea Hodrâncii
 Acolo m-oi duce
 Lupi să mă mănânce.
 - Haida, bădiulucă,
 Haida, nu te duce

În sara de Anu Nou când o însărat, am *uns cu ai* - am făcut cruce pă prag și pă blăniile di la uși, la casă și la grajd, să nu să aproptie necurățaniile. Da și la Crăciun și la Bobotează am uns cu ai.

O samă care au hube, le aruncă în noaptea de Anu Nou or de Bobotează în *crucea ulișelor* - în mnijloc - și nu-i bine-a tré p-acolo și dacă n-ai pă unde tré, îți aduci aminte și nu să leagă. Gândești: "să-i sie de cap și să-i ptice-n sân."

La Anu Nou, *fetele n-o avut ce pleca de-acasă*, pân-o trecut sărbătoarea. Ferea Dumnezău să umble-a corinda.

Dacă-ți *intră-n casă o femeie* în noaptea de Anu Nou ori în zua de Anu Nou, îți mere rău la casă tăt anu. Bărbatu-i năroc, femeia-i sărăcie.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 77 ani, 26 oct. 1998, Desești

Dacă *să naște o fată* prima dată în anu acela, a si an rău; dacă *să naște fecior*, a si an bun, cu năroc.

Colecția PARASCA FĂT. De la Victoria Făt, 46 ani, 1997, Desești

Spălatu pă obraz în dimineața de Anu Nou. Punem crenguță de brad ș-on ban de-arjint înt-on blid - de sara - și-l punem pă oreunde sus, până dimineață și demineață bună ai pus pălăniile-ase-n apă și te-ai spălat p-obraz, să nu ai nimnic pă față tăt anu.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 77 ani, 26 oct. 1998, Desești

Pui apă înt-on blid, o crenguță de brad ș-on ban de arjint. Te speli pă obraz până-n răsăritu soarelui, afară pă șatră și gândești: "să hiu curat ca apa, frumos, tânăr ca bradu și iubit ca banu" Țâpti apa înaintea căsfi, da' cât te speli nu grăiești cu nime.

Colecția PARASCA FĂT. De la Aurel Făt, 72 ani, ian. 1990, Desești și Dănești.

În dimineața de Anu Nou mă spălam pă obraz cu apă și c-on bănuț de arjint - punem în ulceaua cu apă: "cum nu să leagă nimnic de arjint, așe să nu să lege nimnic de mine.

Colecția PARASCA FĂT. De la Docă Ivancuc, 87 ani, Bârsana, 1985.

În zua de Anu Nou ne-am spălat cu apa ce-am adus-o de cu sară. Da' ne-am spălat până nu răsare soarele și apa ceie dusă și Țipată iară înt-o apă curgătoare. Și când am Țapat-o - așe era pă timpuri:

"Maică Sfântă Preacurată

Io nu Țap apa,

Io Țap ura, io Țap Țăpătura

De-i oarece pă mine,

Io le-arunc tăte, să le măie apa."

Și ne-am spălat cu apă ș-am Țapat-o iară: apa să o măie apa, ca să nu rămăie pă noi. Așe ne spuneu bătrânii și bătrânii câte-o zis de demult, tăte-o fo drepte.

Colecția PARASCA FĂT. De la Ioana Cora, 75 ani, ian. 1996, Bârsana.

Mai demult ieșeu cu *stolnicu pă cap*, cu ochii închiși; altu o ducé, la doisprăzece noaptea. Auzei or căne bătând, or oi, în lătura de unde Ți-i ursătu. Să urcau pă tăietori în pticioare cu Stolnicu pă cap și fără zarvă.

Feciorii care-o fost mai șmecheri le pându și le furau Stolnicu ș-apoi nu le tare era în samă că nu trebuie să știe nime și să nu facă zarvă, să nu grăia.

Colecția PARASCA FĂT. De la Anuță Bleda, 48 ani, ian. 1995, Nănești.

La Sânvăsi fetele să adunau înt-o casă. Ele ieșé la ora doisprăzece cu Stolnicu-n cap și meré și sta la tăietori; sta câteva minute, poate că sta ș-o jumătate de oră, s-audă ce glas a auzi: glas de cocoș sau glas de căne... Dac-o bătut cănele, atunci și că dacă să căsătorește are-on bărbat rău, dac-o cântat cocoșu, și că dacă să căsătorește are-on bărbat bun. Și Stolnicu acela ie l-o rupt în cap. Cum l-o rupt în cap ie o sămăluit: jumătatea de-a dreapta-i a me, jumătatea de-a stânga-i a soțului mneiu, cine mni-i rânduluit. Și dacă s-o rupt mai mare în partea ei, însămnă că ie a si mai fericită; de s-o rupt mai mare în partea lui, el a si mai fericit. Așe era.

Colecția PARASCA FĂT. De la Ioana Cora, 75 ani, ian. 1996, Bârsana.

*Ciumulcei, ce-i:
 În pădure naște,
 În pădure crește,*

*Vine-acasă și domnește?
 (Masa)*

La doisprăzece noaptea pun două *oglinzi* față-n față pã masã, sting lumina și sã uitã și zice cã dacã sã mãritã înt-acela an, îș vãd ursãta cum trece în oglindã. O fatã sã uitã înt-o oglindã și ceie în ceielaltã.

Colecția PARASCA FĂT. De la Anușã Bledã, 48 ani, ian. 1995, Nãnești.

Ș-apoi merem la apã cu pospan, punem *pospanu în apã* și merem dimineașã bunã dupã el; dacã sã lega sloi de gheașã de el, știem: noa, acuma ne cãsãtorim în iarna asta și ne-a si bãrbatu bogat. Dacã nu s-o legat sloi, num-așe unde l-am pus, într-o margine-o rãmas, a si sãrac și poate nu mã nici cãsãtoresc anu-aista.

Așe era la Anu Nou.

Colecția PARASCA FĂT. De la Ioana Cora, 75 ani, ian. 1996, Bãrsana.

Inconjuratu casei. Im amintesc cã-n noaptea de Anu Nou fetele, care se vreau mãrita dupã fecioar frumos, sã dezbracã în ptelea goalã și învãrtesc casa de tri ori.

Colecția PARASCA FĂT. De la Vasile Făt, 56 ani, martie 1998, Desești.

De Sãnvasãi, în ajun, pun *moș* la fetele care-s mai bãtrãne, și la feciori pun *moașã*: cu sumnã, zadie, cãrpe hãde; îi pun mãnuri, pticioare.

Dup-acẽ, o ieu, o duc în casã, o cinstesc, le pun scrisoare sã știe pãntu cine-i. Scriu și prostii:

"Fetele lu B.... mnicu

N-au nici plug nici tilegușã

Numa florii p'angã pușã."

"Și fecioru lui Mnihai

Dã cu ceie-n loc de mai."

Sã mai și mãritã și sã-nsoarã în anu acela cã zãce cã "cela de obdiele / îl aduce pã cel de ptele". Da și la Boboteazã fac moș și moașã.

Colecția PARASCA FĂT. De la Bledã Anușã, 48 ani, 24 ianuarie 1996, Nãnești

Furatul porților. Furã porțale de Anul Nou și de Boboteazã. Dac-on fecior grãie c-o fatã, apoi îi furã poarta și i-o duc la ie și di la ie la el, îi adunã. Le mai țãpã și pã rãu.

Colecția PARASCA FĂT. De la Bledã Anușã, 48 ani, 24 ianuarie 1996, Nãnești

Metehãu s-o pus în noaptea de Anu Nou. În noaptea de Anu Nou sã pun, nu la Boboteazã. La bãrbați (feciori) s-o pus femeie - babã - și la fete, moș.

D-apoi i-o pus la care-o avut mãnie pã ie, știi, feciorii. D-apoi noa, Ioana noastã n-o fo bãtrãnã, o fo mai tãnrã ca mine și i-o pus Metehãu, da' i l-o pus în vãlcẽ, cu pticioarele-n vãlcẽ; nu l-o pus la beserecã, p-acolo, fã' acoale-n vãlcẽ.

Noa, cum o fost? Ie o fost mai umblatã-n sat ca mine. Ie tãt sã ducẽ și zinẽ, și zinẽ și sã ducẽ și-m spune: "amu cu cela m-am sfãdit, amu cu cela m-am sfãdit".

O zis mama bãtrãnã cãtã ie:

- Tu, ț-or pune Metehãu, tu!

- Cã puie-m, da ce grijã am io? Puie-m!

Noa, și pã la Boboteazã, numa ne trezãm cã zin femeii și ne spun - o fost zuã albã - cã Ioana lu Crisnicu are Metehãu, da Luchianã n-are, o zis femeia ceie care-o zinit și ne-o spus. Anușã lu Pișta, Dumnezãu o ierte, o zinit.

- Hãi Ioanã, ai un Metehãu!

- O, cẽ bine, zice, cã m-oi mãrita, o zis Ioanã.

S-o dus dupã el, l-o adus acasã, l-o pus dupã masã, o pus o uiașã de horincã înaintea lui, l-o stroptit cu horincã, i-o pus ptiroște, pancove - cum era atunci, cã nu era prãjãturi ca amu - plãcintã, de tãte.

Noa, o zis mama bãtrãnã:

- Noa, amu tu nebunã, amu tu ti-i mãrita în anu-aista!

Așe o fost, s-o mãritat. Acela-i un sãmn. Ie s-o mãritat înaintea mẽ și io dupã ie, la vo tri or patru sãptãmìni.

I l-o pus în vãlcẽ, acoale la Gheorghiluf, cu pticioarele-n vãlcẽ, c-o zis cã l-o bãgat cu pticioarele-n vãlcẽ cã i-o fost frig și ei l-o bãgat sã sã încãlza în apã rece, c-o zinit di pã sate. În bajocurã. Și n-o mai scris nimic. N-o avut traistã; numa el, așe, un moșuc mnicuș, așe. Și mnicuș o fo și Vasalie. Noa, un moșuc mnicuș. Ș-atãta de sfirticat o fo și de... feri Doamne, și c-o cușmã re în cap...

O fo mnișoi pã ie. Vãsãluc aista a lu Prãjilã, Dumnezãu îl ierte - cum o murit sãracu de tebeceu; adicã nu de tebeceu cã l-o bãtut bãrbatu femeii care-o

Pe valea Hodrãncii,

Lupi sã te mãnãnce!

- Mai bine m-oi duce

Pe valea Hodrãncii,

Lupi sã mã mãnãnce!

- Haida, bãdiulucã,

Haida, nu te duce:

Bun culcuș ț-oi face

Pe prismicã-afarã.

- Cãnele-a cãrti,

Rãu m-oi hodini.

Mai bine m-oi duce

Pe valea Hodrãncii

Lupi sã mã mãnãnce!

- Haida, bãdiulucã,

Haida, nu te duce:

Bun culcuș ț-oi face

Pe vãtrușã-n tindã!

- Cocoșu-a cãnta,

Rãu m-oi spãimãnta.

Mai bine m-oi duce

Pe valea Hodrãncii,

Lupi sã mã mãnãnce!

- Haida, bãdiulucã,

Haida, nu te duce:

Bun culcuș ț-oi face

La picioare. -n pat!

- Asta-am asteptat!

Grup Copalnic Mãnãstur, 1998.

Transcr. DUMITRU IUGA.

Jocuri de copii

Pișigaia

Pișigaia-gaia

Și-un picior de miel.

-Unde-i picioru de miel?

- Pe cranga uscatã.

- Unde-i cranga uscatã?

- Arsu-o focu.

- Unde-i focu?

- Stinsu-l-o ploaia.

- Unde-i ploaia?

- Bãutu-o boii.

- Unde-s boii?

- Mãncatu-i-o lupii.

- Unde-s lupii?

- Impușcatu-i-o pușca.

- Unde-i pușca?

- Rosu-o șoarecele.

- Unde-i șoarecele?

- Mãncatu-l-o mãța.

- Unde-i mãța?

- La pãrșã!

(sau - la scãrșã).

Colecția DUMITRU IUGA. Sãliștea de Sus.

Numãrãtoare

Unu -

Dã cu tunu,

Doi -

Baraboi,

Tri -

Mãșa a tuși,

Patru -

Mãnca-te-ar spartu,

Cinci -

Roadã opinci,

Șasã -

Hãi acasã,

Șapte -

Sui pe trepte,

Opt -

Hãi la copt,

Nouã -

Sui pe ouã,

Zece -

Nu dorm toți câți au ochii închiși.

Sai peste berbec.

Colecția DUMITRU IUGA, Sălișteana de Sus.

De-a tupu

Se adună mai mulți copii,
pun câte două degete
(dacă-s mulți, pun un
singur deget) pe masă
(clop, piatră etc.) și
se numără:

En-du
Ben-du
Fiș-caș
To-ba
Cea-la-ri-ca
Ba-saș
To-ba
Cir-ciar
Copi-tar
Eschi-beschi
Eres-chi
Pimpa-roia
Zoia
Bum-buț.

Cel pe care cade "buț", își trage un deget, tot așa continuându-se până rămâne unul singur cu un deget pe masă. Acela tuptește. Se duce într-un loc anume, cu rază mică de vedere, închide ochii și numără până la 50 sau alt număr, ori așteaptă să spună cei care se ascund; "Gatal". Apoi îi caută pe ceilalți. Când îl zărește pe vreunul, fuge spre locul unde-a tuptit și-l "spurcă" (scuipă): "Ptui (cutare)". Fiecare dintre cei care se ascund încearcă să-l spurce ei pe cel care-i tupu. Dacă nu-i spurcă pe toți, mai tuptește o dată. Cine îl scuipă pe cel ce-i tupu, nu tuptește, decât cei "spurcați". Dacă nu-i găsește, cei care se ascund, ca să-l păcălească, zic într-un loc "Cucul!", apoi fug pe altă parte și ajung primii la locul de tuptit, și-l spurcă. Uneori distanțele sunt mari și "fuga" devine chiar o întrecere.

Colecția DUMITRU IUGA, Sălișteana de Sus.

Frământări de limbă

M-am gospodărit
Și vreau
Să mă dezgospodăresc

Trei prune
La mamă-n poală.

Fluture pe punte,
Fluture sub punte.

Fira,
Fata fostului funcționar fiscal
Fănică
Face fasole freată fără foc
Fiindcă focul scoate fum.

Nu-i greu a zice bou brez
Da-i greu a debobrizi bou brez
Din bou(l) hobrizenilor.

Domnule, dudarule,
Dă-mi două dade
Din dudul dumatile
De dincolo de drum.

furat-o pă ié de o adus-o aici - și cu Ionu lu Pătruș și cu Ionu lu Găvrilă. Ei i-o pus Metehău, că umbla Vasalie, șogoru, la noi. Ei i-o pus metehău. Pă el i l-o pus, pă Vasalie.

Da numa Ionu lu Găvrilă o si vrut mai tare. Aiesta. Că ce știu io ce-o făcut ié la joc. O strigat-o la joc, n-o vrut mé, c-o fost blăstămată din cale-afară... Ș-o strigat acolo-n joc: "Du-te-n săracie biț în c. r!" Și i-o rămas pă veci numele; și la nepoatele lui.

Mătușa din Poiană mni-o adus mnie o veriguță de aor și-i Ioanii un rățez de-argint. De tri ori l-o învățat p'ingă grumaz, ș-on bănuț atita de mindru-n patru colțuri! Nu cred că nu-l are ș-ș-amu Biț, p-oreunde. I l-o luat. I-o băgat mîna la grumaz și i l-o rupt. Așe să lua atunci di la fete: verighetă, batistă, ou roșu de-ai avut la Paști - te-ai dus cu el în jăb... Tăt feliu ț-o luat di p'ingă tine, nebunii.

Ș-apoi când i-o rupt rățezu (lănțișoru) Ioană o strigat: "Te bagi ca un biț în c...r!". Ié l-o botezat. Ar trebui să-i deie-o vacă pomană. Așe zîc, să-i dai o vacă pomană că l-ai botezat. La sin (fin), cum să nu-i dai?

Pă metehău treabă să-l cinstești dacă vrei... c-apoi și tu ești cinstită de tineret.

N-o avut nimnic, nici o țidulă cu prostii, absolut nimnic. I-o scris numele: Băias Ioană. Așe am știut. Ș-apoi cu Piștoaie o mărș și l-o adus. Cu ié, Dumnezău o ierte. Ce risuri am rîs și ce l-am omînit și l-am pus după masă... O de mine, ce-am făcut cu ell Ș-apoi l-am strîcat și l-am aruncat în foc - afară, acolo din niște găteje - și l-am pus pă foc. Da' numa a doua zi.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana FĂT, 76 ani, Ian 1998, Desești

În noaptea de Anu Nou puneu Moș la fete și la Bobotează pune Babe la feciorii care era bătrîni. Și la fete, care era mai bătrîne, la care-o fo minioși ii pă ele... Noi feciorii-i făcém. Poate că făc și femeile că și ele erau blăstămate; și ele... Unde nu, făc oamîni, făc eu ele; să însoțé și puneu moși, or babă, or...

I-am pus aproape de casă ș-api îl suiem căte-nt-on cătur atăta de sus... să nu să poată sui oricine după el și sta acolo și-l vidé tătă lumea; viné de la beserică. "Noa, uită ce-i acolo," zăc.

Tăt așe, căutai să nu să poată sui, să nu-l poată lua, să steie acolo, să-l vadă lumea.

Amu aceie-o fo de-on feli de glume, așe, de... petreciuri, așe gânde. Să supăra, nu să supăra, da' trebuié să să scoale dimineață tare, până-n zuă, să umble roată, că de-i pusu, api să-l ieie până nu să face zuă bine. Îl făcém hăd, ca la urs, cum îl faci la urs - să să teamă lumea - la holdă, la mălai. După ce l-o luat - o fo' din rondiuri, din cârpe - o dat cu el de pămînt. O dat cu el de pămînt, mâniaoasă, că o trebuit să să suie după el acolo, or să plătească pă cineva să-l coboare, cum l-a lăsa acolo tăt tîmpu, oricum! Dup-acé mai trec și alți străini din alte sate p-acoale și să vedé: "d-api măi, zăc," ț-o pus moș, "o ț-o pus Babă; măi, ești bătrân, mă," zăc, "d-apoi cum de nu te-ai căsătorit?" Era on feli de... noa!

Pus-am și io! Am fost blăstămat, am... Așe-l suiem de susu căte-nt-on plop; cât de nalt îi plop, apoi până-n vârzu lui.

Coale de la 25 de ai, de la 30 apoi prind a pune la acele. De la 25 de ai până la 30-31, o fată îi socotită bătrîna. Adică și ié să află bătrîna, nu-i cu corajia de pân-acoale. N-are aceie corajie.

Colecția PARASCA FĂT. De la Vasile Ciocotîșan, 78 ani, 8 Ian. 1998, Dănești

Noi am fo' multe fete; am fo; da' la noi n-o ndrăznit nime să vie să puie, că tătăta, vai... N-am fo' nici bătrîne; io am fo numa de nouăsprăzece ai când m-am măritat.

Colecția PARASCA FĂT. De la Ana Ciocotîșan, 73 ani, 8 Ian. 1998, Dănești

Metehăi s-o pus numa la fete. Dacă la T(rântor) ști din... că nu i-o pus la nime fă la T., la noi, că tare mult o ciufuluit pă tâte fetele. Tare mult le-o băjucurit, ș-o grăit în bajocură, ș-o străgat la joc în bajocură de ele. Noa.. apoi și pă iel l-o băjucurit. Da' culmea, că femeia lui o zăcut nouă ai.

Și Metehău, Baba, i l-o pus înt-on plop - babă făcută hădă, de cârpe, da' femeie o avut tare frumoasă. I l-o pus înt-on plop nalt pă uliță, pă Clejie, c-o șăzut în Susani. Și nu l-o putut lua, c-o tăiet crengile plopului. Cum o pus Baba, o tăiet tâte crengile coborînd în jos, care-o pus Metehău. Și cum s-a sui? Plop o fost nalt și nu l-o putut tăie că nu l-o lăsat omu să-i taie plop. Că n-o fost a lui,

Ciumulcei, ce-i:
Am o rață pe costei,

Curu-i paște petrinjei?
(Dovleacu)

alu T. Ş-o stat Baba acolo vo douăzăci de ai. O stat acolo-n plop. Da. N-o lăsat omu să-l taie.

El so-nsurat în anu-acela. Tare frumoasă femeie-o avut! Sora lu Gheorghe-a lu D. i-o fost femeie, Ioană, şi s-o-mbolnăvit dup-acel la vo câţva ai că... l-o făcut pă Petrea, pă Gheorghe, p-aiesta şi pă Mărie. Tri prunci o avut. Mărie-i întâie; apoi îi Gheorghe ş-apoi o fo Petrea. O zăcut nouă ai.

Îi sămn rău să nu poţ lua Metehău; foarte rău. Dacă nu iei Metehău şi rămâne acolo, îi zace femeia omului, o bărbatu femeii.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Deseşti

Nu-i slobod *băjucurit Metehăul*, nu-i bine, că-i om betegos acela. La aceie care băjucureşte metehăul i-a si betegos bărbatu. Dacă l-o rupt "sărsamele" şi i le-o aruncat, a si cu hibă, cine şti. Aşe să vede de la ai de zăle dinainte, cu... di pă secol, c-aşe s-o-ntâmpat: care-o băjucurit Metehăul, i-o fost omu prostalău, bolnav, nenorocit. Nu-i voie să-l băjucureşti. Să-l cinstesti, să ai grijă de el; atunci îi om ipen; dacă nu, nu.

Aieste care-i băjucurese, nu ştiu. Dară că, nu ştiu că nu-i bine. Acela-i orândă. Zăce că" cela de obdiele, îl aduce pă cel de ptiele".

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Deseşti

La una am pus *Peşitor* înt-on cireş aşe ca găleata ceie de gros, ca gura de la găleată, la capătu căsî; la ie acasă. I l-am pus şi bolunzi, am tăiet cireşu pă didisubt, să nu să poată sui la el; să nu să poată sui-n noaptea ceie. Ş-apoi o observat că-i tăiet cireşu. Acolo o stat o săptămână, până apoi o tăiet cireşu şi l-o luat de-acolo. N-o pus ţăduli. Aceie o ştiut că-i a ii, la care l-o pus acasă. La care-o fost mai bătrână, la aceie i-am pus; că vine vremea de măritat.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moş, 70 ani din Buzeşti, ian. 1998, Deseşti

Ş-apoi I. (nume) o fo tare supărată că i-o pus Metehău, c-o fo' tare tânără. Ş-aşe i l-o pus de nu l-o putut lua vo şesă - şapte luni, pân-o dat grăiele-n copt şi l-o pus de ciuhă-n grâu. Nu l-o cinstit, da şi betegos o fo G. primu bărbat. Da... Numa cu leacuri o trăit şi pân spital. O trăit laolaltă douăzăci de ai. Ş-apoi o murit el şi iestalalt, de la înmormântare, o rămas acolo, nici n-o zinit acasă. L-o scos din casă, c-o fost veri primari. Cum să nu-l scoată?

Nu-i slobod a băjucuri Metehăul! Ai băjucurit Metehăul, nu trăieşti cu bărbatu bine, nu ai nici o serince, n-ai nici o... nimnic. Ai un prostalău, ai un mägari, ai un... ferea Dumnezău! Cum l-ai pă el... l-ai băjucurit, aşe eşti tu cu viaţa, cu bărbatu. Da. Şi nici la una nu i-o mărş bine. Nu, la nime, care-o băjucurit Metehău.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Deseşti

La o fată de la noi i-o pus doi Metehăi. Pă unu l-o cinstit, o făcut nuntă, o pus nănaşi, l-o jucat, l-o ominorit. Pă unu l-o lăsat acolo unde-o fo pus - spânzurat de drodurile de telefon - lângă linia ferată, la beserică. Ş-amu-i acolo acăţată o dărabă din el. Noa, aieste nu-s semne bune. A ave doi bărbaţi. A ave doi bărbaţi: pă unu l-a băjucuri şi cu unu a trăi bine. Doi bărbaţi a ave. Îi trăi.

La care-i pun Metehău, să mărită în anu acela. Nu să există să nu să mărite. Da ni că nu s-o măritat. Nici asta nu-i bine. Şi cam un Metehău să pune înt-o viaţă de... fată; că să mărită.

Demult i-o pus pă zua de Anu Nou. N-o ieşit din casă nime. Aceie-o fo noaptea bărbaţilor. Ei o umblat, ei o făcut bravuri, ei o făcut Metehăi, ei o făcut tăt feliu...

Amu-s orecăţ ai, una di la noi ş-o bătut Metehăul din pticioare şi l-o ţipat în vale. Ba l-o aprins mai întâie. Şi s-o măritat şi bărbatu i un trancalău, un prostalău. Că nu-i voie a-l băjucuri.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Deseşti

La care-o pus? De unde să ştiu io? Fă' ştiu că la care-o fo' fete prăpădite; la acele-o pus. La una mai de-ominie, nu. Asta o fo' metodă să le ciufuluia şi să le-arete la lume că-s prăpădite.

Ş-apoi când o fo' să să-nsoare un fecior mai de samă, familia o zis: "nu te duce, că aceie-i aşe şi pă dincolo". Cum să nu zică? Oricare părinte zice. O trebuit să sie din familie de ominie. Şi dac-o fost betegoasă fata, iară. Şi care-o fo tebecist. Aceia ce-o fost cu hibă să însurau pă saté şi ele la fel. S-o ştiut demult că tebeceul mere pă familie, pă neam, pă ziţă(viţă) şi pă sămânţă şi nu

Capra calcă piatra,
Piatra crapă-n patru.
Crăpa-o-ar capu caprii
Cum a crăpat piatra-n patru.

Şapte sape late
Şi încă şapte sape late
Au plecat la deal să sape.

Merliţă forlofofiţă
Forlofifofendarliţă
Şi merloi forlofofoi
Forlofifofenderloi.

Un car nou
Sub gard arde.

Capră neagră piatră calcă
Piatra-n trei şi-n patru crapă,
De-ar crăpa şi iezii caprei
Cum a crăpat piatra-n patru.

Napti fîi dau
Sara pân gard,
Napti-is doi
După lădoi.

La curbe
Şinele pocnesc.

O codobatură
Cu un codobăturoi
S-o codobăturit amândoi.

Bucură-te cum s-o bucurat
Bucuroaie
De bucuria lui Bucurel
Care-o venit bucuros
De la Bucureşti.

Stanca stă-n castan
Ca Stan.

Eu pup poala popii,
Popa pupă poala mé.

Pus-am ptila pe poliţă
Ş-o pticat în punguliţă:
Ptila-n pungă,
Punga-n ptila.

Tata fuge ca un ţap,
Ţapu fuge ca şi tata.

O pticat puiu în ptiuă,
Ptiuă o pticat pe pui.

Broasca o avut şapte pui înt-o baltă
Ş-o venit o roată forforoată
Şi pe tăt i-o omorât odată.
Numa unu mi-o rămas:
Toma-tomăioc
Care paşte busuioc,
De pticioare crăcăşel,
De pântice tancănel
Şi de ochi inholbăţel -
Cum era mai frumuşel.

Nu-i greu a zice: pripirică pestriţă,
Ii greu a depripirici
Pripirica pestriţă

Dintre puii pripiricli pestrişe.
Colecția MARIA VLAD, Săliştea de Sus.
De la Irina Chiş, 66 ani, Vasile Rad, 72 ani,
Lişca Hojda, 62 ani, 1983.

De musai,
Sus sai.

Hori

Cine nu mi-a crede mie
 Sie-i doru de moșie,
 Cine n-are cum am eu
 Nu horea ce horesc eu.
 Cine m-aude horind
 Zice că n-am nici un gând,
 Da' eu atâtea gânduri am
 Câte zile-s într-un an:
 Ziile-nt-un an-s' tri sute
 Da' eu am gânduri mai multe.
 Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.
 De la Ioana Iuga, 40 ani, Ileana Iuga, 39 ani,
 Irina Iuga, 41 ani, Mărișca Tomoiagă, 38 ani,
 Lișca Hojda, 66 ani, Ileana Vlad, 24 ani,
 Lăzăr Iuga, 34 ani, Ileana Chiș, 86 ani - 1983.

Întrebatu-m-o codru
 Învoită-s eu, ori nu,
 Să mor, să las pe mândru.
 Eu i-am spus că-s învoită
 Să mor și nespovedită:
 Decât trai fără de dor
 Mai învoită-s să mor
 Într-o cruce de izvor;
 Decât trai fără de drag
 Mai învoită-s să zac
 În ce cruce de zvorac.
 Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

- Codrule răcătănat,
 Cu crângile pe bănat,
 Fost-ai verde și-mpănat,
 Spune-mi, de ce te-ai uscat
 Că rele nu te-o mâncat?
 Las' să siu uscată eu
 Că de mică trag în rău,
 Lasă eu să siu uscată
 Că de mică-s supărată!
 Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

Codrule, orice-i vedé
 În tine cât oi ședé
 Nu spune la mama mé;
 De mi-i vedé mort în tine
 Spune maicii că mi-i bine,
 De mi-i vedé c-am murit
 Lasă-m frunza de-nvălit,
 Crângile de-acoperit:
 Noaptea, vântu ș-a sufla,
 Crângile s-or rădica
 Și pe mine m-or afla
 Cu doru și cu jălea.
 Cine m-or afla pe mine
 Om pământean n-a si nime,
 Numa-o pasăre măiastră
 Și-a zbură maicii-n fereastă,
 A zbură ș-a ciripti
 Și maicii i-a povesti
 Unde mi-am putut muri:
 În mijlocu pădurii
 Ducând doru bădișii,
 În mijlocu codrului
 Ducând doru mândrului.
 Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

Mult mă-ntreabă iedera
 De ce nu-s verde ca ea.
 Iedera poate si verde
 Că numa-n pădure șede,
 Ea de soare nu-i pălită,
 Nici de lume nu-i grăită,
 Nici de lucru nu-i muncită.
 Eu de soare is pălită
 Și de lume is grăită
 Și de lucru is muncită;
 Eu de soare pălită-s
 Și de lume grăită-s

să vindecă. P-acele vremuri nu s-o vindecat. Dac-o fo din familie de tebeciști, părinții o zis: "acolo nu meri, acolo nu meri." Ș-o ascultat pruncii de părinți.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, Ian 1998, Desești

Luam ușițele de la drum, vranița - era vraniță de lemn, știi. Duceam poarta acolo-n centru satului, în Buzăști; îi acoale uliță și gard, la școală. Apoi îl închidem drumu. Era niște jizi acoale; ave ca și un bufet, masă di ceie lungă, tăt. Cu jidoanca eram înțăleși să nu să străce laița. Duceam laița acolo, punem Mitihăi, punem iegii (sticle) cu apă, rogu-te ca și cu băutură și noa, îi cinstem. Erau puși acoale. Erau Pețitori. Am închis drumu pețitorilor.

Și alții o făcut, la biserică; la biserică ce de lemn. Pă când o mârș popa o aflat acolo Mitihăi puși pângă masă și sticle cu apă, noa.

N-o pus jăduli cu numele fetelor la ii. Nu știeu scrie. Nu s-o pus. Ce rost o avut? Care-o fost puși de distrare acolo în sat, aceia o fost puși de distrare.

Am învățit paie p'ângă lemne; am învățit paie; sucituri de cele de paie lungi s-o învățit p'ângă... ș-o făcut așe mănurile, ș-o pus clop și haine de-aieste vechi, noa. A fetelor l-am dus la ele acasă, nu acolo puși la...

Aceia din centru satului erau să vadă lumea când a vini că am lucrat oarece tătă noaptea; n-am durmit. PETĂTORI, așe le-o zis; nu Mitihăi.

În centru punem tri-patru. Fiecare ave iaga (sticla) lui cu apă acoale înaintea lui. Îi punem să șadă pă laiță; era laiță; o am adus de la jădoanca, și garduri.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moș, 70 ani din Buzăști, Ian. 1998, Desești

Aducem porțile de-acolo din deal, din Buzăști. Apoi cine le aduce în mână? C-o trebuit să meri cât îi de aici la școală. Am pus pă sania ceie de după vaci, ușiță, porți de-acele și hai. Le coborem în jos ca să putem închide drumu, să nu vină pețitorii di pă sate și di la noi din sat, care cum umbla, noa.

La Bobotează am pus lăiți, vraniță(e) de-acele ș-o am luat în jos pă coastă. Am coborât, noa. Ia p-aci te du, de-a lungu ogrăzălur, cât îi de-aci până la școală. Apoi, Doamne feri, de dădem înt-oarece... Ba suiem și noi pă ie. De dădem păstă oarece prunci, ia de-aștia mnici, de-o băgat pțicioru, s-o dus... Ca norocu, s-o oprit acolo, apoi înt-on timp o încetat, s-o îngăduit, că panta n-o fo așe... o fo mai pă lung, ș-apoi ne-am oprit, ne-am coborât, ș-apoi ne-am uitat: "Măi, am putut muri și noi, în baiu cel rău. De dădem înt-on prun de cela gros, să împrăștie sania, am putut peri unu-ncoace, unu-ncolo, să tâlnim... o să ne bolnădim. În sus o trăgeu feciorii și-n jos îi dădeu drumu.

Am furat sania. Era rădicată p'ângă părete înt-o parte, ca un... Am luat-o câtingaș. O avut omu două și noi nebuni i-o am luat pă una și pă ceie i-am lăsat-o. Sania și vranița și șița și tâte cele o rămas acolo la drum. Le-o luat oamini dacă le-o trebuit.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moș, 70 ani din Buzăști, Ian. 1998, Desești

Ș-așe mai făceu la Bobotează: mai luau porțile de pă la șuri, vranițele de pă la... Le duceu în apă, le mutau de la unu la celalalt, le schimbau porțile de la vecini, de blăstămați ce-o fo'.

Drumu nu l-o legat. Numa când vineu cu mnireasa să lega drumu. Când vineu cu mnireasa din alt sat; că le păré rău după mnireasă. Trebuie să plătească băutură cine duce mnireasa, nănașii. Nănașii mai tare. Nu să plăté în bani; în băutură.

La Bobotează numa duceu porțile. Să mai și certau din treaba asta: să băteu cu parii, da' nu s-o omorât. Cred că nu s-o omorât. Nu s-o omorât.

Cel mai mare bătauș o fo Achimu lu Indrei. Și Augustin.

Colecția PARASCA FĂT. De la Parasca Făt, 69 ani, Ian (7) 1998, Dănești

În ajunul Anului Nou, fetele se adună mai multe la un loc. se leagă peste ochi și pornesc spre un gard și numără stâlpii. Numărătoarea se face îndărăt.

Nu-i nouă
 Nu-i opt
 Nu-i șapte
 Nu-i șase
 Nu-i cinci

Nu-i patru
 Nu-i trei
 Nu-i doi
 I unu
 Aiestă-i

Îl leagă stâlpul cu ață roșie de lână. Legatul stâlpilor se face seara. Apoi cu verdeață, cu busuic legat cu ață mănunchi, se duc la Iza la rău,

Piersică flocoasă,

Roapiștea pân casă.

(ȘOΛΕΡΕΙ)

leagă o piatră de mănunchiul de busuioc și-l aruncă în râu, ca busuiocul să plutească deasupra apei până dimineața.

Dimineața se uită la stâlp și cum e stâlpul așa va arăta și soțul. Stâlpul este înstruțat. Apoi merg la apă să vadă ce-i cu busuiocul. Dacă s-a legat sloi de gheață, va fi ursitul bogat, dacă nu, sărac.

Fetele iau cu ele *foarfeca* și încep a tăia cu ele în apa, spunând:

Eu nu tai apa	Din lume
Eu tai piedicile	De peste lume
De la ursătul meu	Să vie la mine anume.

Busuiocul îl aduce acasă și-l păstrează

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Inf. Danci Maria, Oncești, 64 ani, 1985

Ghicirea ursitului. În sara de Anu Nou fetele pun pe masă cărbunc, oglindă, zgârdan, pară uscată, sare, bomboane. Le acoperă cu ulcele. Altele vin din tindă și ridică o ulcică. Dacă găsește pară uscată - hărbatul va fi urât, dacă o ia de pe sare - va fi scump, dacă o ia de pe oglindă - a fi frumos. De o ia de pe zgârdan - a fi rău, de o ia de pe bomboană - a fi dulce.

Colecția PAMFIL BILȚIU, Bârsana. De la Maria Roșca, 36 ani, 1973.

De Anu Nou, fetele fac *buchete de busuioc*, sau pospan, cu grâu și ovăz laolaltă. Il duc în vale, unde sare apa. Il lasă acolo să înghețe, toată noaptea. Până a nu răsări soarele, se duc să-l iele. Dacă o înghețat cu țurțuri mulți, bărbatu a fi bogat. Dacă nu-s țurțuri mulți - a fi sărac. Apoi buchetu se aduce și se pune într-un vas în casă și fata se spală cu apa aceie.

Colecția PAMFIL BILȚIU, Bârsana. De la Maria Roșca, 36 ani, 1973.

În ajun de An Nou, fata ia *stolnicul* de pe masă (un colac mare, frumos ornamentat cu flori și diferite însemne: pomul vieții, soarele, stelele etc., care se ține tot timpul sărbătorilor pe masă ca simbol al belșugului și bunăstării). Îl pune pe vârful capului și legată peste ochi, iese din casă în ogradă, se așează pe tăietor și așteaptă să audă un sunet. Din ce parte vine sunetul, de acolo-i va veni și ursătul.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Dragomirești. De la Irina Vârva, 65 ani, 1980.

Gălețeaua. Fiecare fecior și fată își face mică verighetă din pai de grâu, își pune un semn pe ea, și o introduce într-o găleată sau cofă de lemn. Un fecior sau un hărbat, care știe recitarea, ia două crenguțe anume aduse dintr-un măr dulce și începe descântecul.

Feciorii și fetele, cu spatele unul către altul, fetele în interior, feciorii în afară, formează, dacă e posibil, un cerc și în dans, imitând pilugii de la piauă, se rotesc în jurul găleței, în direcția rotirii Soarelui. Fetele se prind numai în formă de cârlige (cu degetele) cu feciorii ca să facă acea legătură între sexe și să nu se vadă unul pe altul, (ca să facă legătura, fiecare cu ursătul ori ursăta).

Măi găletar, găletare
Bate găleata mai tare
Să răsune peste vale
Să s-audă până-n zare.
Bate găleata să sune
Să s-audă peste lume
Până la ursăt anume
Până la ursăt anume.
Zăniți bune Ursătoare

În ajun de sărbătoare
Și ursăți la fiecare
De-nsurat ori măritare
Ori în iarnă, ori în vară
Ori în iastă primăvară
De nu-n iastă-n ceilaltă
Ieși verigă din găleată
Să s-adune cât de-ndată.

Amestecând cu crenguțele în găleată, continuă...

Noroc, noroc și iar noroc
Ieși ursăt din poloboc
C-om mere și noi la joc.

Se scot crenguțele din găleată și cheamă fetele și feciorii să-și recunoască verighetele. Începe un moment destul de hazliu, toți se amuză.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Dragomirești. De la Tihana Vârva, 65 ani, 1982.

Ghicirea ursitului. Din timp au fost adunate lemne din nouă garduri, de pe nouă uliți și din trei cruci părăsite (cruce de lemn aruncate de pe unele morminte). Se aduce apă dint-o oală. Apa este luată din nouă fântâni, în ea se pune busuioc și o frunză de mătrăgună. Se face *focul* în vatra cuptorului. O femeie mai în vârstă care cunoaște descântecul, cu două *seceri*, ori cu două

Și de lucru muncită-s.

Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

Româncuță, ești voinică,
Cu cojoc și cu opincă;

Struțul cel de busuioc
Spune, lele, de noroc.

Româncuță cu altiță,
Țucu-ți ochii și-o guriță.

Pentru fața ta de spume
Lasu-mi țara, merg în lume,

Las în brazdă șase boi
Numai să fim amândoi.

Șase boi imbourei
Nu-s de scumpi ca ochii tăi,

Șase boi cu clopoțele,
Car și pluguri de oțele,

Șase vaci imbielșugate
Fac voinici din papă-lapte.

Dar pe ochii tăi cei doi
Aș da plug cu șase boi,

Aș da lumea, porumbea,

Să te știu că ești a mea.

Colecția VICTOR ILIEȘIU, Șomeuta Mare.
De la Maria Buteanu, 60 ani, 1957.

Foicică de pe rât,
Vai, bade, cum m-ai urât.
Foaie verde de bujor,
Nu te-ncrede la fecior.
Fire-ai, bade, blăstămat -
M-ai iubit și m-ai lăsat.
Chiorean, buchete domnesc,
Pentru tine mă topec,
Chiorean ca un bujor,
Pentru tine stau să mor.
Pentru badea din Chioar
Răbdă inima amar.

Colecția VICTOR ILIEȘIU, Șomeuta Mare.
De la Maria Buteanu, 60 ani, 1957.

Foaie verde măieran
Drăguțu meu i chiorean
Cu gubă și cu opinci -
Nu l-aș da pe doi voinici.
Dă-mă, mamă, după el
Că-i harnic și frumușel,
Vreau să fiu, mamă, a lui,
Ori m-oi duce codrului...
Ardă-te focu de dor
Și pre tine, bădișor,
De când m-am pus la iubit
De-atunci nu m-am hodinit.
Tot gândind la badea meu
Arsu-mi-o inima rău,
Puținică ce-a rămas
Mai toată de dor o ars.
Eu cu dor, badea cu dor,
Nu pot spune tuturor.
Două doruri într-un sat -
Nu-ți trebe mai mult năcaz.

Colecția VICTOR ILIEȘIU, Șomeuta Mare.
De la Maria Buteanu, 60 ani, 1957.

Mândruțiță chioreană,
Sărut ochii și-o sprânceană
Și cercelu din ureche,
Cine ne-a vedea să crepe.
Tu mi-ești dragă
Ca o fragă,

Lasă lumea cum fi ié,
N-o face din bună ré.

Ca o floare din grădină
Și mi te pun la inimă

Puculița meal
Lelioară, treci prilazul,
Vino să uităm năcazul
Că de tine-mi este dor,
Fără tine am să mor

Lelișoara meal
Colo-n brazdă-s patru boi
Și-n grajd mai am încă doi,
Da' nu-i cine să-i grijască
Dacă n-am încă nevastă

Dargă, draga meal
Spusu-mi-o mama de-acasă
Să joc fata cea frumoasă,
Cu ochi negri ca și mura,
Chioreană, pucu-i gura!
Sfatu mamil-i vorbă sfântă,
Blastămat cine n-ascultă -
Io te joc, tu mă sărută

Puculița meal
Chioreană, hai cu mine,
Dacă vrei a trăi bine:
La moară nu te-oi mâna,
De nu-i mere, nu-i mânca
Lelișoara meal
Am în câmp stavă de cai,
Poduri pline cu mălai -
Pot fi, n-am haznă de ele
Dacă n-am încă muiere

Dragă, draga meal
Năcăjitu-s de nu-i modru,
Aș dormi, nu-mi vine somnu
De când ne-am făcut văzuta
La petrecere-n Șomcuta.
Să mă crezi că fără tine
Nu-i viață pentru mine:
Nici-s mort, nici nu trăiesc,
Numa tot mă năcăjesc.
Pentru tine, mândră floare,
Inimioara rău mă doare,
Până te-oi vedea cu mine,
Să mă scoți din rău la bine

Lelișoara meal
Dorul meu și dorul tău
Aldui-l-ar Dumnezău,
Să fim una pe vecie,
Chioreană - așa să fie

Dragă, dragulița meal
Colecția VICTOR ILIEȘIU, Șomcuta Mare.
De la Maria Buteanu, 60 ani, 1957.

Mult mă-ntreabă inima:
În lume când oi pleca
Doru cui i l-oi lăsa?
Eu i-am spus inimii: - Bine,
Doru l-oi lua cu mine
Și-oi vinde doru pe bani
Și i l-oi da la dușmani
Să vadă și dușmanii
Cât i de greu a trăi,
Cu dor și cu jele-a si.

Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

Dragucioru din alt sat -
Ca ptita de cumpărat:
Când o cumperi te bucuri,
Când mănânci nu te saturi.
Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

Mamă, prietenele mele
Să poată mă-ar mână-a cere;
Margă ele cu coșu
Că eu n-am rânduș amu,
Margă ele cu traista

Că eu n-am rând a pleca.
Colecția MARIA VLAD, Săliște de Sus.

cuțite mari, învăluie mereu în foc, rostind descântecul.

Fiecare fată și fecior au în mâna dreaptă o lumânare aprinsă, iar în mâna stângă o oglindă în care privește încontinuu, efectuând un anumit dans ritual. Fiecare se concentrează cu gândul la ursat sau la ursată. Lumina este stinsă, doar focul din vatră arde și lumânările aprinse. Se aude vocea descântătoarei. Așa cum se rotește Soarele, fetele se rotesc de trei ori prin fața focului, privind doar în oglindă. În acest timp, prin concentrare, unele fete văd ceva în oglindă, mai clar sau mai puțin clar, își văd ursatul. Unele se sperie de ceea ce văd.

Unii feciori mai șugubăți, se furizează din casă și vin mascați cu măști grotești de draci sau alte personaje și apar în spatele fetelor, acestea, văzând în oglindă năluca, se sperie și țipă. Cu apa respectivă se udă fiecare pe frunte, pe pomeții obrazului și bărbie, formând astfel semnul sfinteii cruci.

Restul de apă se aruncă o parte pe foc, iar o parte în cele patru zări, spre a îndupleca ursătoarele. Textul descântecului este destul de lung.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Dragomirești. De la Irina Vârva, 65 ani, 1980.

De Anul Nou se așează două oglinzi față-n față care dau imagini la infinit. Privesc în oglindă pentru a-și vedea ursitul sau ursita. Privesc fete și feciori, în timp ce una dintre fete face în cuptor foc din lemne aduse din nouă colțuri de garduri. Cu un cuțit se taie focul în două, o parte trăgându-l către ceea ce descântă.

Invăli-te foc
Dezvăli-te noroc
Focule, focuțule
Eu m-oi culca
Tu nu te culca
Eu oi dormi
Tu nu dormi.
Ci te fă șarpe balaur
Cu coada de aur
Cu ciute bălțate
Cu jar de foc încălțate
Și te du în lume
Peste lume
La ursitu meu anume

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Oncești. De la Maria Danci, 64 ani, 1985.

Ursitul. De Anul Nou se iau nouă farfurii sau nouă ulcele și se răstoarnă cu gura-n jos. Sub fiecare se pune o sămânță, cărbuni, busuioc ori altceva, grâu, ovăz, lână: toate fetele se duc la ușă și de acolo fug la masă și fiecare ridică ulcica ori blidul și cum găsește, așa îi va fi ursatu: bun, rău, negricios, bogat, sărac, rămas.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Oncești. De la Maria Danci, 64 ani, 1985.

Se pun pe masă atâtea blide, câte fete sunt prezente în casă. Fetele participante sunt duse în altă încăpere până ce o femeie mai în vârstă pune un anumit obiect cu semnificație, cum îi va fi fetei ursitul (cărune = negricios, rău, arde ca tăciunele; fire de lână = bogat, bun gospodar, etc.) sub fiecare blid răsturnat cu gura în jos. Fetele sunt împiedicate de picioare ca să ajungă greu, cu efort până la masă ca să-și aleagă un blid. Femeia în vârstă vine la masă și pe rând îi explică fiecărei fete cum îi va fi ursatul. Se face mult haz de fiecare fată, mai ales de unele care au parte de farfurii cu tăciuni, cu oase, cu fir de iarba de câmp etc.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Oncești. De la Maria Danci, 59 ani, 1980.

Brăzbăușele. Fiecare fată care participă la Vergel își face din câlți de cânepă un ghem mic. Apoi dă foc ghemulețului iar fetele se joacă cu aceste mici globulețe de foc, dansează, aruncându-le dintr-o mână în alta, rostind:

Brăzbăușă, brăzbăușă,
Ușur și mnicurușă
Du-te-n lume
Peste lume
La ursatu mneu anume
Pă gaura cămășii bagă-te

La inimă așează-te
Du-i dor din dorul meu
Du-i dragoste din dragostea mea
Cu foc arde-l
Frige-l
Și la mine adă-l

Căciula mutului

În fundu pământului.

(șun)

Jocul acesta are și semnificația purificării, ca în Anul nou fata să intre curată și să fie ferită de boli și alte rele.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, Dragomirești. De la Maria Vlad, 79 ani, 1985..

Dacă-i cer senin, fetele ies din casă, se îndreaptă cu fața spre cer și cu mâna dreaptă își alege o stea de unde începe *număratul stelelor* până la a noua, care trebuie să fie cea mai strălucitoare și începe ruga sau descântecul:

Una ste, cocârste
Două stele cocârstele
.....
Nouă stele cocârstele,
Stea, steluța mea,
Să iei biciul de la mine
Arde murgu de sub tine
Du-te-n lume, peste lume
La ursātu meu anume
De-i aici, din altu sat

De nu, până în Banat...
Nu-i da Doamne, loc și stare
Sub aiesta Mândru Soare
Dă-i Doamne, gând de peșit
Și la mine de venit
Dă-i Doamne, gând de-nsurat
Și la mine de plecat
Să-i siu eu cea mai frumoasă
Și mai aleasă
Și găzdoaie bună-n casă.

La casa unde are loc Vergelul, vin feciorii cu muzicanții. Ei intră cu colindă, apoi după colinda de la fereastră de afară, urmează încă una și câteva strigături, înșirături, de urări de bine, la adresa gazdei și a fetelor. Încep un mic joc bărbătesc, după care, poftiți de gazda casei, feciorii intră în casă cu colinda. Adresează din nou urări tuturor. Între timp, așezându-se la masă mai vin și colindători copii sau feciorași, sosește Jocul Caprei, petrecerea continuă. Au loc momente de ursit la care participă atât fetele, cât și băieții.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, De la Vârva Titiana, Dragomirești, 65 ani, 1982

În dimineața de Anul Nou, la răsăritul Soarelui, fiecare fată iese afară, pune mâinile troiță și cu fața spre astru se roagă:

Sfinte soare,
Măndre soare
Răsai cu douăzecișipatru de

răzișoare

Cu tri, încălță-mă
Cu tri, încinge-mă
Cu tri, pă obraz mângâie-mă
Cu tri, pă gură îndulce-mă
Tri în gene

Tri în sprâncene
Tri în păr împletește-mi-le
Să siu frumoasă
Și sănătoasă
Și călduroasă
Și dragăstoasă
Și videroasă
Și strălucitoare
Ca tine, Sfinte Soare!

Fata își face cruce, zice rugăciune, se ridică, se duce la râu să-și vadă firul de busuioc pe care l-a pus în râu de cu seară, cum arată? Are gheață în jur, ori ba? Dacă *busuiocul și firul de lână* au gheață în jur, înseamnă că ursātu îi va fi bogat, bun gospodar, om de treabă, de găzduțit, dacă nu, un sărac măreț și risipitor.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, De la Vlad Maria, Dragomirești, 79 ani, 1985

Înainte de a veni feciorii la Vergel, în taină, fiecare fată își leagă cu fir roșu de lână firicele de busuioc și de ele o pietricică, apoi *la margine de râu* le pun în apă, pentru a le lua a doua zi dimineață. Apoi fetele se așează în genunchi la margine, pe malul râului, rostesc o rugăciune, de obicei Tatăl Nostru sau Născătoare, se ridică, se apropie de apă și încep descântecul, un fel de rugă către apa purificatoare. La începutul descântecului, fetele mângâie apa cu mâinile, iar la momentul potrivit, simulează că opresc apa și cu pumnii iau apă, se udă pe față cu ea de trei ori, aruncând apa peste cap, rostind:

Bună seara apă cântătoare și
curățătoare
Apă cu izvor de vin
Cu țărșure de Mir
Cu ptișoace de bărbănoace
Cu prunduri de busuioc
Ț-am adus ptiță și sare
Tu să-mi dai leacul cel mare
Ț-am adus și busuioc
Să am bine și noroc
Am zînit la tine

Să mă speli pă mine
De ură urată
De ură țipată.
Apa sună și răsună
Bulbuc de aur adună
Eu cu pumnii-i sprijinesc și-i opresc
Și pe obraji mi-i sleiesc
De tâte urile și rările m-am spălat
Și dragoste-n brațe mi-am luat
Și mi-oi lua-n gură o piatră
Să siu cea mai tânără fată.

**O tunat
Și i-o adunat.**

Nu-i bai, bade, că n-ai casă,
Știu că nu-i pădurea arsă;
Pădurea n-o ars-o focu,
Nici, bade, nouă, norocu,
Pădurea n-o ars-o para,
Nici nouă, bade, ticneala.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Cucuț, pasăre verziie,
Cântă-n codru să se știe
Care cu care să sie.
Eu aș vré să știu amu:
Si-oi cu mândru, ori nu?
Eu aș vré să știu aia(sta):
Si-oi cu mândru, ori ba?
Și aș vré să știu deseară:
Si-oi cu badea la vară?
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

De s-ar fa' cerul hârtie
Și luna cântălărie
Și soarele domn să scrie -
Și tăt n-ar putea să știe
Cum mi-i la inimă mie;
Și tăt n-ar putea vedé
Cum mi-i la inima mé.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Măi mândrior, floare albă,
Mi-ai fost drag și ț-am fost dragă;
Nu-i musai mă-ta să vrie
Noră-n casă să mă iei:
Drumu-i lung și duce-ne-om,
Largă-i lumea, trăi-om;
Om trăi ca și doi frați
Ca de la părinți țipați,
Om trăi ca doi iubiți
Ca de la părinți urăți.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Mândruț, floare mohorâtă,
Văd bine că ți-s urată;
Nu-i bai, nu, că nu ți-s dragă,
Bine că mi-i mintea-nreagă;
Nu-i bai, nu, că ți-s urată,
Bine că nu-s celuită.
Dragostea ta-i pe o zi,
Mintea mi-i cât oi trăi,
Dragostea ta-i pe o noapte -
Mintea mi-i până la moarte.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Măi bădiță de demult,
Ce mi-ai dat de nu te uit,
Ce mi-ai dat cu mâna ta
De nu te mai pot uita?
Că mi-ai dat turtă cu mac
Și m-ai nebunit de cap,
Că mi-ai dat turtă cu linte
Și m-ai nebunit de minte.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

- Nu știu, mândră, ce gând ai:
Gura ta la toți o dai -
Numa nu o dai la cai;
Gura ta o dai la toți -
Numa nu o dai la porci!
- Stăi, bădiță, și te uită?
Gura mé din ce-i făcută?
Din zin roșu și din turtă:
Cine-i hireș o sărută,
Cine-i mut stă și se uită.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Eu m-oi duce dorului
Și n-oi spune nimărui
Numa mamii mândrului
Să-i facă merinde lui,

Să plece mai înainte
Și acolo să m-aștepte:
Unde cură tiperiu
Și se stămpără doru,
Unde cură tămâia
Și se stămpără jelea.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Săraca inima mé
Post-am la dōftor cu ié,
Doctoru mi-o zis așé:
- Copiliță, draga mé,
Cine te-o nvățat doru
Du-te să-ț deie leacu,
Cine te-o nvățat jelea
Du-te să te lecuia,
La mine n-ai ce căta.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Săraca inima mé
Post-am la doctor cu ié,
La doctor și la poftică
Și n-am folosit nemnică.
Poticarășu mi-o spus:
Leacuri la inimă nu-s;
La inimă este-un leac -
Cetera și omu drag,
La inimă este-un tidru -
Cetera și omu mândru,
La inimă este-un modru -
Cetera și omu lotru.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Mândruț, mă-ta ta se teme
Că i-oi si noră-nt-o vreme;
Nu se teamă, nu i-oi si,
Sie-i fata pădurii,
Nu se teamă că nu-i modru -
Sie-i fata cea din codru.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Măderan cu tri crânguță,
Badea cu două drăguță:
Una eu și una tu,
Hai să-l lăsăm la dracu,
Nouă nu ne pțică bine:
Lui cinste, nouă rușine.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Hai, mândruță, să jurăm
Pe cruce verde de lemn
Să văd care ne lăsăm;
De ti-i lăsa, mândruț, tu,
Dracu-ț aibă sufletu,
A tău ș-a cui te-a ibdi
Ș-a meu de mi-oi bănui.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Mândruț, mă-ta ta cea bună
Pe mine mă fă nebună.
Eu cu nebulia mé
Nu mă-mbdiu noră la ié,
Eu cu a me nebulie
Nu-mi trebe soacră să-mi sie.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Du-te, mândruț, și pețé
Unde-i vede(a) rudă gré
Și coptilă frumușé;
Unde-i vede(a) lepedeu
Nu mere, că-i lucru rău.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Crești, pădure, și te-ndeasă,
Numa-atâta loc îmi lasă
Cât să-mi fac cu badea casă;
Loc de casă și grajduri
Ș-om băga-n ele neguri.
Cu mândru de ne-om si dragi
Negurile s-or fa' vaci,

Fate se apleacă și ia cu gura din apă o pietricică. Fiecare fată vine cu pietricica în gură și o lasă într-o oală de lut la femeia care strigă ursătu pentru fată.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, De la Vârva Irina, Dragomirești, 85 ani, 1980

În ajutul Anului Nou, noaptea la casele cu fete de măritat ori feciori de însurat, se pun în copacii înalți păpuși din cârpe și haine rele, numite *metehăi*, care are înțelesul de: destrăbălat, om de nimic, pușlama. La metehău, organele genitale îi sunt exagerate, se pune un text satiric la adresa fetei sau a feciorului. Se face mare caz, mult haz, se citește textul în public. Unele fete mai cu curaj, sau știind de glumă, ori cine i-a pus metehăul, coboară păpușa din copac, aduce muzicanți, invită prietene, prieteni, poate și pe feciorul care i-a pus metehăul, intră cu păpușa în casă, cu muzicanții cântând Marșul Miresii și al Mirelui, se așează cu păpușa la masă și o cinstește ca pe un mire. Apoi îl ia la joc, îi înșiră înșirături satirice și petrecerea continuă.

În casa unde a avut loc Vergelul petrecerea feciorilor și a fetelor continuă până dimineață. Mai pleacă să-și colinde părinții, rudeniile și iar se întorc la petrecere.

Colecția MARIA ELENA TIMIȘ, De la Vlad Marie, Dragomirești, 79 ani, 1985

La miezul nopții de Anul Nou, bătrânii puneau pe vatra cuptorului câte 5-6 boabe de porumb, de grâu, de orz sau ovăs, apoi puneau un cărbune aprins pe fiecare. Care dintre cereale făcea mai multă cenușă, din aceea va fi *recolta* mai bună.

Tot în seara de Anul Nou se *lega masa* cu un șpir (lanț), încruciș și aduceau puțin *fân/otavă* sub masă. Pentru fiecare vită se făcea câte un colăcel mic, de grâu și-l puneau pe fân, sub masă. Le lăsau până la ieșirea de la biserică în ziua de Anul Nou, după care le dădea fiecărui animal. Masa rămânea legată până la Bobotează.

Se ținea obiceiul ca familia să fie unită și fiarele să nu mănânce vitele.

Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus. De la Nicolae Hojda, 60 ani, Simion Vlad, 66 ani, Lișca Iuga, 50 ani, Anuța Iuga, 48 ani, Ioana Vlad, 60 ani, Anuța Grad, 81 ani, Ileana Chiș, 86 ani, 1983.

Dacă există lucruri frumoase în lumea asta, adevărate perle, în al căror peisaj mirific oamenii se simt mai aproape de Dumnezeu, atunci unul dintre aceste locuri este, de bună seamă, Maramureșul. Un cercetător japonez a stat mai multe zile aici și a afirmat, pe bună dreptate, că "Maramureșul e centrul lumii", unde oricine și oriunde este bine primit atâta timp cât are inima curată și suflet sănătos.

Farmecul acestor locuri este dat de datinile și obiceiurile care s-au păstrat din moși-strămoși. De-a lungul anilor, dar mai ales cu ocazia sărbătorilor de iarnă, există anumite tradiții care împodobesc viața satului, dându-i un colorit aparte.

Asemenea obiceiuri ca "*Pețitul*", ori "*Strigarea din coastă*", se mai practică și astăzi în Văleni. În noaptea dintre an se mai poate auzi un dialog între tineri: feciorii, fiindcă satul este așezat pe vale, între dealuri, se împart în două cete și se urcă în vârful a două dealuri și încep a striga, ironizând fetele bătrâne, care nu se mărită:

- Măi Braicule, măăă!
- Ce-i, măă?
- Cine nu se mărită, mă?
- (Fata lu cutare)!
- Da' de ce, măăă?
- Așteaptă s-o ieie un domn, că nu-i place a lucra!

Se strigă aproape despre fiecare fată, că se ține măreață, că-i hădă și cu avere, că-i leneșă, că nu știe toarce, că iubește mai mult jocu decât lucru etc. etc.

Colecția VOICHIȚA NEMEȘ, Văleni, 2001.

În noaptea dintre ani, feciorii fură *porțile* de la curtea gazdei care are fată de măritat. Trei sau mai mulți feciori iau poarta, pe furiș, să nu-i audă nimeni, și o duc în locuri ascunse, să n-o găscă repede. Asta înseamnă că fata se ține măreață față de feciorii din sat. Dar, câteodată, înseamnă că fata, care-i cocoană încă, poate trece în rândul fetelor ce primesc feciori "a bé(a)" și să-i petreacă atunci când pleacă.

- Unde meri, tu răsucită?
- Ce mă-ntrebi, tu găurită,

Că coada me-i aurită!
(Burianul de la sobă)

Părinții fetelor încearcă să găsească poarta și s-o pună la loc înainte de a se face dimineață; dar de multe ori se întâmplă să n-o găsească numai primăvara, când se topește zăpada.

Colecția VOICHIȚA NEMEȘ, Văleni, 2001.

Boboteaza - 6 ianuarie

În seara de ajun a Bobotezii, nu se doarme. Fetele se adună mai multe la casa uneia dintr-ele, pentru a-și face toate cele știute, auzite - să-și vadă *ursita*, *rânduitu*. Că, în acea noapte, Domnul Isus face apa vin, precum la nunta din Cana Galileii. Se colinda de Crăciunu Bătrân.

Pentru cei care încă nu și-au găsit perechea, deși vremea căsătoriei le-a venit, mai mulți feciori și fete, uneori chiar căsătoriți, fac o *Babă* pentru feciori. La fete se face *Moș*, dar de Anul Nou.

Colecția ANUȚA POP, Hoteni, 2001.

În ajunul Bobotezii fetele fac *luminări de ceară*, una pentru fată, una pentru băiat; le pun pe apă, le aprind, fac semnul crucii, după care se uită cu nerăbdare să vadă: dacă se vor aduna - semn că și fata se va mărita cu feciorul la care se gândește; dacă nu - fata trebuie să-și ia gândul de la acel fecior.

Se mai crede că *luminarea care se va stinge* prima, acela va muri mai întâi.

Tot atunci se *leagă parii* din gard, pentru a vedea cum a și ursitu.

Dimineața, în zori de ziua, fetele ies afară, la cântatul cocoșilor, cu *stolnicul* pe cap; dacă or auzi un câne bătând, bărbatul va fi rău de gură și urăcios, dacă va cânta cocoșul - va fi falnic, frumos și bun bărbat de casă.

La miezul nopții se iese la apă și se pune un *fir de busuioc* - că aduce noroc. Dacă dimineața se fac mulți *țurțuri*, sloiuri, atunci înseamnă că fata va avea parte de om bogat.

În dimineața de Bobotează fetele, dar nu numai, se spală pe față cu *apă neînceptă*, proaspăt scoasă din fântână, pentru a fi curate la față și proaspete tot timpul ca și apa din fântână, iar feciorii să vină la ele cum merg oamenii la fântână.

Când umblă popa cu crucea, se ia *busuioc* din donița cu agheasma. Noaptea, se pune sub perină pentru a visa ursitul.

Se mai pune, sub prag, când vine popa, *barșonu (zgărdanu) de la grumaz* - să vină feciorii cum vine popa, să fie văzută și dorită de feciori cum este popa cu crucea.

În noaptea de Bobotează, unde sunt fete ținute mai "închise", se *fură porțile*. Feciorii *îngrădesc drumul* cu lemne groase, să nu vină lăturenii să le fure fetele.

Colecția ANUȚA POP, Hoteni, 2001.

În Boiu Mare, în zorii zilei de Bobotează femeile întindeau un *lanț în curte* și presărau grâu în verigile lui, apoi dădeau drumul găinilor. Se credea că fiecare găină va oua atâtea ouă câte boabe a mâncat.

Colecția ION CHIȘ ȘTER, Boiu Mare. De la Ioan Lenghel, 64 ani, 1980.

În noaptea de Bobotează, pă la douăsprăzece fix meréu feciori și bărbați și să *scăldau în râu* în ptelea goală să n-aivă bube și boli tât anu, că la douăsprăzece is sfințite apele. da căți n-o murit dint-ace!

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiană Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

În sara de Bobotează ne-am dus la apă, tâte. Zice că la ora douăsprăzece *apa să preface-n zin*. Și să lua și să spăla fetele pă față frumos cu apă de-aceie la ora douăsprezece noaptea și-ș arunca păstă cap de tri ori apă de-aceie dint-o vale curgătoare ș-atunci ziceu c-apoi să poate mărita și va avé un bărbat bun: dacă s-o spălat cu apă de-aceie din noaptea de Bobotează di la ora doisprăzece.

Colecția PARASCA FĂT. De la Ioana Cora, 75 ani, ian. 1976, Bărsana

Interdicții. De la Bobotează, nouă zile - din zua de Bobotează - *nu să spală haine pîn'ce-s apele sfințite*. Nu-i voie-a băga haine di pă corp în apă; pă care le porți.

Popa bătrănu, la Piatra din Hoteni, acolo meré și făcé apa, nu în vale, acolo-n riu. Meré crînicu și făcé produh (gaură în gheață) și lua tâte babele apă

De ne-om si dragi amândoi
Negurile s-or fa boi
Și-om trăi cu buze moi.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Ieși, luniță, de cu seară,
Până ce-i badea pe-afară;
Dacă badea s-a culca
Poți ieși, lună, poți ba,
Dacă s-a culca mândru
Poți ieși, lună, poți nu.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Noaptea-n timpul somnului
Vine-mi doru mândrului
Și mă strigă la fereastă:
- Hai, mândruță, și-mi dă apă.
- Du-te, doruț, în grădină
Că-i ziderea la fântână
Și ulcica lângă ie -
Dacă-i vré, doruț, i bé,
Dacă nu - cu tine-l ie.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Zis-o bădița-nt-o sară
Că gurița mé-l înșală.
Gura mé, dacă-ar ști multe,
Înșala-o-ar domni din curte,
Nu te-aș înșala pe tine
Că ești țaran ca și mine.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Suflă vânt de peste deal
Și-mi aduce doru val,
Val, valuț ca și fână,
Vine-mi dor de la mândru;
Val, valuț ca și iarba
Vine-mi dor de la badea.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Câte mute urăcioase
Tăt pe mine-s mâniaose
De ce-mi port haine frumoase;
Lucre și ele, și-ș facă,
Nu doarmă cu noaptea-ntreagă.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Drag mi-o fost frunza de fag
Și oriunde omu drag,
Dragă-mi-i frunza de pin
Și omu cu păr galbin.
Eu de-acela om am fost:
Unde-am văzut om frumos
L-am făcut de-o șăzut jos
Batăr ostenit n-o fost,
L-am făcut de-o hodinit
Batăr n-o fost ostenit.
Ce mi-i drag nu mi-i urât
De-ar si ca negru pământ
Și oricât de ocărât;
Ce mi-i urât nu mi-i drag
De-ar si cât de laudat
Și ca și cașu de alb.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Dragu-mi-i omu frumos
Că și noaptea-i vederos
Și noaptea și la lumină -
Nime nu-mi poate da zină.
Tăt ce-i frumos se deoache,
Omu fain cade-n păcate.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Căt oi trăi, să trăiesc
Că dacă mor putrezăsc,
Pe mormânt mi-a crește iarba -
Cine trece nu se-ntreabă

**Ce ție nu-ți place
Altuia nu face.**

Dacă mi-o fost lumea dragă.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bade, nedejdea la mine
Ii ca siru de subțire,
Ca siru de pânză la mine -
Dacă tragi, se rumpe-n două.
Eu drăguță ț-am vrut și
Da' nu m-ai știut cinsti:
Nici în căjmă cu zinu,
Nici în drum cu cuvântu.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bădișor de lângă vale,
Cine mi te-o scos în cale?
Până nu te cunoașteam
Numa veselă eram,
De când te cunosc pe tine
Nu mai văd în sat pe nime(ni).
Te văd sara pe-nșarat
Tăt măhnit și supărat:
Las', bade, că ti-i nsura
Și-i uita dragostea mea.
Bade, când i si tu mire
Să mă chemi acas' la tine
Să-ț văd vârnu de la steag
Și pe cine mi-o fost drag;
Să-ț văd struțu și bumbdii
Și cum știi a târgui:
De-a si mai mândră ca mine
Să ai, bade, numa bine,
Da' dacă-a si mai urâtă
Nu-ț sie lumea tignită.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bate, Doamne, urātu
Că îmbătrâne omu;
Ține, Doamne, dragostea
Cu ea i mândră lumea.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bată-te focu, urăt,
Că te duc mnercuri la târg -
Până-n sară tăt te vând
Și prind la car patru boi
Ș-aduc dragoste-napoi.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Hăi, măicuță, draga mea,
De ț-o fost dragă lumea
După urăt nu mă da,
De ț-o fost drag a trăi
La urăt nu mă săli.
Dă-mă după unu drag:
Șapte sărindare-ț fac,
Șapte eu, șapte mândru
Să te prim(e)a pământu;
Nu mă da după urăt
Că te blastăm și-n pământ.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Dragu-mi-i omu frumos
Că si noaptea-i vederos
Și la foc și la lumniță -
Nici nu-ți mai trebe de cină.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bată-te focu, urăt -
Eu frumoasă și tu hăt
Și încă ț-i-i bănuț!
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

Tată lumea s-o văjit,
Eu cu badea nicidecăt;

de-acolo. Zică că așe-i bine, *din produh*, din riu mare care umblă. Acolo făcé, stropțé și sfințé apa. Și nu-i voie-a spăla. Așe știém.

Noi când eram fete, Doamne feri, n-am spălat. Avem mai multe cămeși și ne ștîmbam, da' nu le spălam până după ce trecé nouă zile. Da și după ce m-am măritat, io n-am spălat veci, batăr c-am avut o ciurdă de coconi și bătrâni pă cap. Și nici așe, nu-i slobod să margă omu *de rându lui în apă*, or să să ptișă, că apa-i sfântă.

Nici să ștoptești în foc nu-i slobod că țî să fac bube pă limbă.

Între Anu Nou și Bobotează *nu să face (gătește) mazăre (fasole)* că țî să fac bube pă limbă. Nu să face mazăre nici frecată, nici cu zamă. Așe știeu babele, că nu-i bine.

Bătrînu zică că țî să fac buboaié dacă mânânci mazăre.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

CRUCEA din casă - unde-i fată la casă - trebe gătată mândru, cu bosâioc, verdeață (pospan), stice de grâu, de ovăs, legată mândru cu o ștergură cu pene. Căt de *împodobită-i crucea*, așe a si de împodobită fata păstă an. Da nu-i slobod să pui la cruce cu roșu, nici să legi ștergura p'ângă ié cu sir roșu - că tâlbură vaca (urinează sânge).

Și cum o trecut popa pragu afară din casă, fata trebe să înjărunché jos și mă-sa *să-i spargă (desfacă) crucea deasupra capului* - să dezlege bosâiocu și ce-i pă lângă ié - că să mărită în anu acela.

Se dezlegeă busuiocu. Expresii: Ce-ți mai face bosâiocu? (bărbatul) Unde țî-i bosâiocu?

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

Când umblă popa cu crucea, fetele *pun sub prag zgărzile* di la grumaz și barșoanele, să treacă popa păstă iele și după ce s-o băgat popa-n casă le ieu cu spor, să nu treacă înapoi, c-apoi n-au haznă.

Zică că să le-ăștepte și pă ele la joc cum îlășteaptă pă popa cu crucea, să umble feciorii după ele cum umblă oamini să-l vadă pă popa.

Câte le-o avut și le-o purtat, tâte le-o pus.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

La Bobotează fetele iau verdeață și *leagă crengile* de-olaltă cu ață. Sara le pun în vale și dacă pă dimineată is mulți țurțuri de gheață pă crengi i-a si bărbatu gazdă mare; dacă-s puțini, a si sărac tare.

Verdeața o pun lângă apă ș-o leagă bine cu o ață de-o creangă, or dacă nu-i creangă, bat un pociump ș-o leagă de el, deasupra apii, unde bate valea, s-o stropțească.

Și când mere să icie verdeața dimineată - înainte să răsăie soarele -, aruncă de nouă ori apă păstă cap, să nu să lege de ié bozgoane în anu acela.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

Din cofița popii să ie un ptic de *apă sfințită* și să țâne tăt anu. Îi bună păstă an când ai oarece cu marhăle: stropțești cu aghiăsmă.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

La Crăciun, la Anu Nou, la Bobotează aruncă în *crucile ulițelor* câte-tăte măgării, da... io nu dau nimnic p-acele.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

Și *parii-n gard* când îi leagă, tăt în noaptea de Bobotează-i leagă. Api i să zine o' strâmb, o' ștîmpu di la poartă... Așe i bărbatu cum i paru-n gard când leagă nouă pari. Cum i să zine paru, așe i-a si și bărbatu. Dacă are vlăstari paru, a ave coconi.

Soru-mea o legat parii și i s-o zinit unu mnic ca un pociump.

Adică numără nouă pari îndărăpt și-i leagă c-o cipcă când o ajuns la al nouălea par, la mniezu nopții. Așe i bărbatu. Așe is aieste semne la sărbătorile aieste, noa, la sărbători la anu.

Am zăs cătă M: tăt gândesc cum te-ai legat tu de I.; el căt on plop și tu mnică. O zis. "hăi mătușă, aiesta mni-o fo scris". Da cum? M-o mânat mama să număr parii-n gard ș-am ajuns la ștîmpu porții" și zice: "uită-te, îi căt on ștîmp de poartă de mare". Noa, întreab-o că ț-a spune. Ie-i mnică și iel... Îi ca

**Ciumulcei, ce-i:
Am o rață,
Mere pân apă -**

**Nu lătocește,
Mere pân frunză -
nu frunzărește.**

(вунт)

uiaga cu păharu. Da, noa...

Noa, asta-i drept. Ioană o avut bărbat mnic, M. arc un bărbat cât on brad.
Da-i mai bine-așe decât să sie ié mare și el un pomitic. Ieste și hore:

Nu să cade nici on ptic

Fată mare, fecior mnic.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

Vremea, recolta. Din Crăciun până-n Bobotează, dacă sânt sloi la streșina căsii, a si roadă-n mălai. Cât de mari is sloii la streșină, așe de mari or si și cucuruzii toamna. Api amu estimp o fost mari sloi!

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, ian 1998, Desești

În seara de Bobotează, fiindcă vor începe Cășlegile, feciorii din sat se adună și "fac" o cerere în căsătorie, *peșesc* pe fiecare fată din sat. Se îmbracă frumos, în port, ca de nuntă, însoțiți de "nănași", ceteră, dobă, pornesc dintr-un capăt al satului și se opresc la fiecare casă unde este fată de măritat. La ușa gazdei, rostesc o urare:

- Bună sara, gazdă mare,
Noi zînim din depărtare!
Și zînim cu bună veste
Ca și craiul din poveste:
Am auzit de la Impărat
Că ai fată de măritat
Și să nu zîci că n-o dai
Că-i de douăzeci de ai!
De ne-o dai, ne-o dai,

De nu, dă-ne-ovăs la cai
Și ne-om duce pe alt plai,
Că din Josani, până-n Tinoasa
Arde loampa-n tătă casa,
Ptiroștile fierb pe șpori,
Fetele așteaptă peșitorii!
Feciorii, apoi:
- Ne primnești, ori nu?

Gazda, de voie-de nevoie, îi primește în casă. Intrân, "mirele", de obicei prietenul fetei, cu nănașii, se așează după masă și încep ritualul cererii în căsătorie, nelipsind laudele la adresa mirelui, mai în glumă, mai în serios.

După ce fata "acceptă" propunerea peșitorilor, se face "nuntă": se face jocu miresei, jocul feciorilor (bărbătesc, fecioresc).

"Nunțașii sunt serviți de "mireasă" cu horincă, piroște, pancove.

După o vreme, feciorii pleacă la altă casă unde este fată de măritat. Și tot așa până în zori de zi.

Colecția VOICHIȚA NEMEȘ, Valeni, 2001.

Între Anul Nou și Bobotează, preotul *umblă cu crucea*. El este așteptat de către un membru al familiei la poartă, cu o lumânare aprinsă. În casă, femeia afumă cu tămâie (sau rășină) și se lasă toate ușile deschise, pentru ca preotul să stropească peste tot cu aghiasmă. Pe masă se află un vas de trei litri cu porumb boabe și un mic fuior și 10-25 lei. Care familie vrea, îl așteaptă cu friptură de porc, mămăligă caldă și vin. Preotul, cu diecii, intră în curte cântând "În Iordan botezându-te tu, Doamne", apoi intră în casă. Fiecare din casă sărută crucea, preotul rostind: "Christos în mijlocul nostru", oamenii răspunzând, fiecare, "Este și va fi". Se stropește în toată casa cu aghiasmă.

Din porumbul de pe masă, sfințit deja, se lasă câteva boabe pentru a le da la animale; restul de porumb, banii și fuiorul, sunt ale preotului, care pleacă fiind condus până la casa vecină.

După preot, uneori cu două-trei case înaintea preotului, vin copiii cu "Tiralexă", strigând:

Tiralexă, Doamne,
Grâu de primăvară
Și-n pod și-n cămară
Și pe prismă-afară.
Noi strigăm pe sub butuci,

Să ne dați v(r)o două nuci,
Noi strigăm pe sub podele
Să ne dați v(r)o două mere,
Noi strigăm pe sub cununi
Să ne dați v(r)o două-aluni.

Femeia iese afară cu mere, nuci, alune, pe care le aruncă la copii. Fiecare culege câte poate. Dacă darurile îi satisfac, strigă o mulțămătură:

Câți cărbuni în vatră
Atâția peșitori la fată;
Câte pene pe cocoș
Atâția copii frumoși,
Câte pene pe găină
Atâția măți la slănină!

Dacă nu-s mulțumiți, descolindă:
Câți cărbuni în vatră
Atâția mărândăi la fată,
Câte pene pe cocoși
Atâția copii burduhoși,
Câte pene pe găină
Atâția copii la slănină.

**Măsoară de șapte ori
Și croiește o dată.**

Tată lumea se văje,
Eu cu badea - cam așe.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

Judecată mi-s la sat
Că mi-oi si talpă la iad;
Talpă la iad ce să siu -
N-am omorât om de ziu,
Nici m-am ibdit cu-nsurat -
Cu holtei nu mi-i păcat.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Cine m-o văzut o dată
Nu-i trebe mamă și tată -
Numa ochii să mi-i vadă.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Ieud.
De la Vasile Dăncuș Tușneu, 58 ani, 1982.

Măi mândrior, floare-albastră,
Puie-te mă-ta-n fereastă,
Vântu să te veștezască,
Soarele să te pălească,
Nime să nu te iubască -
Numa cât te-am ibdit eu:
Și de-atâta-mi pare rău;
Numa cât eu te-am ibdit -
Și de-atâta-s bănuit.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Măiculiță, cu-a meu cap
Pe mândru l-am rădicat,
Pe mine m-am așezat;
Măiculiță, cu-a me minte
Pe mândru l-am scos de cinste
Și pe mine la cuvinte.
Colecția MARIA VLAD, Sălișteea de Sus.

Măncatu-s, Doamne, de rele
Ca holda de păsărele,
Măncatu-mi-s de străini
Ca iarba de boi bătrâni,
Măncatu-mi-s de năcaz
Ca iarba de boi pe laz.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Ieud.
De la Vasile Dăncuș Tușneu, 58 ani, 1982.

Unde-aud cucu cântând
Mă bag în codru plângând,
Frunza pleacă la pământ
Și mă-ntreabă de ce plâng.
- Taci, frunză, nu mă-ntreabă,
Ce-am pterdut n-oi mai afla,
Ce-am pterdut amu-i un an
Nu oi mai afla șuhan;
C-am pterdut o rujă plină -
Jumătate din inimă,
Am pterdut o rujă creață -
Jumătate din viață.
Mândru-i codru și-nverzit -
P-a me parte-i veștezit,
Mândru-i codru și-mpănat -
P-a me parte s-o uscat
Că-mi trăiesc tăf supărat.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Bată-te focu, urât,
Nu te pot băga-n pământ.
Și-n pământ de te-aș băga
Tăt mai hireș nu te-ai fa(ce).
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Călina Danci, 40 ani, 1981.

Mare-i noaptea și nu dorm,
Ce se face bietu somn?
Da' l-oi strânge somn pe somn
Și-nt-o noapte tăf il dorm,
Da' l-oi pune tăf p-olaltă
Și l-oi durni tăf odată.
Colecția DUMITRU IUGA, Calinoști.
De la Pălăguța Todoran, 1983.

Vai săracu capu meu
Mult mă trage tăt la rău
Că la bine nu-l duc eu.
De l-aș duce eu la bine
La rău nu l-ar trage nime.
Colecția DUMITRU IUGA.

Doamne, tăt am zis să-mi dai
Om frumos ș-ai zis că n-ai;
Om frumos ai dat la multe,
Mie-ai zis că n-ai de unde,
Om frumos la toate-ai dat,
Numa mie mi-ai luat.
Colecția DUMITRU IUGA.

De când am îmbătrânit
Picioarele mi-o slăbdit,
Picioarele nu mă țin -
Mărg pe drum tot hodnind,
Nu mai mărg sara la joc -
Mă dor și când stau în loc.
Colecția DUMITRU IUGA.

Tătă lumea-i dintr-o ziță
Numa eu mi-s singuriță,
Tătă lumea-i dint-un neam
Numa eu pe nime n-am,
Tătă lumea-i-a oarecui
Numa eu-s mai josului.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, leud.
De la Vasile Dăncuș Tușneș, 58 ani, 1982.

Trag în rău ca altu-n bine,
Las' să trag că n-am pe nime,
Las' să trag că eu m-am tras
De la bine la năcaz.
Las' să-mi sie rău, nu bine,
Că n-am ascultat de nime:
Mi-am făcut din capu meu
C-am gân(d)it că n-a si rău
Ș-am făcut din mîntea me
C-am gân(d)it că-l bine-așe.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, leud.
De la Vasile Dăncuș Tușneș, 58 ani, 1982.

Câte rele-s pe pământ
Toate m-o mâncat pe rând,
Câte-s rele și nu-s bune
Toate m-o mâncat pe lume.
De m-ar si mâncat odată
Demult capu l-aș si dată.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, leud.
De la Vasile Dăncuș Tușneș, 58 ani, 1982.

De-aș ave mamă și tată
Mi-aș trăi ca banu-n ladă,
Da eu am numa măicuță
Și trăiesc ca cucu-n frunză.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, leud.
De la Vasile Dăncuș Tușneș, 58 ani, 1982.

Să ne facem voaie bună
Până suntem împreună
Că dacă ne-om despărți
Numa Dumnezeu a ști
Care cu ce voaie-om si.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, leud.
De la Vasile Dăncuș Tușneș, 58 ani, 1982.

Să mă si făcut maica
Deaodată cu frunza
Rele nu m-ar mai mânca;
Da' m-o făcut când frunza ptiică,
Multe rele mă mănăncă
De când am fost pruncă mică.
Colecția DUMITRU IUGA, Sălișteș de Sus
De la Anuța Iuga, 40 ani, 1980.

Inimă, ca ș-a mé, nu-i
De scărđită, nímărui.
Nici nu mi-i musai să-mi sie

În ziua de Bobotează se pun *12 coji de nucă* pe masă și se umplu cu sare.
Ele reprezintă, fiecare, lunile anului. A doua zi, în care coajă sarea este moale,
va fi lună plouăcioasă, dacă rămâne uscată - va fi ger sau căldură.

Colecția MARIA VLAD, Sălișteș de Sus.

Dacă aveai o boală, *bube rele*, răie sau pecingine, în dimineața zilei de
Bobotează, până în răsăritul soarelui, mergeai și te aruncai dezbrăcată în
produh.

Colecția ION CHIȘ ȘTER, Ungureni. De la Ioana Buda, 67 ani, 1961.

Sântionul - 7 ianuarie.

Înspre ziua de
Sântion se face *Vergel*,
la feciorii pe care-i
cheamă Ion sau Simion.
Feciorii, la înțelegere,
hotărâsc la cine va fi
vergelul. Ei plătesc
muzicanți pentru seara
respectivă și cumpără
băutură. Fiecare dintre
ei își cheamă fata, după
preferință, care aduce
măncare. Mama fetei
duce mâncarea către
ora 11 seara, dacă vrea
stă și ea la petrecere
până dimineață. La
miezul nopții se pune
masa. La masă stau
numai feciorii și fetele.

După servirea mesei se
horește, se joacă, se învârteste, se strigă. Feciorii joacă, fiecare, fata chemată.
Dimineața pleacă toți, horind, până aproape de casa muzicantului. Apoi feciorii
conduc, fiecare, fata acasă.

Colecția MARIA VLAD, Sălișteș de Sus.

Ziua cu lumninările - Întâmpinarea Domnului - 2 februarie.

Dacă în această zi drumurile sunt bune, sunt înghețate, de acum se vor
strica, adică va ploua, va fi timp urât. Dacă drumurile sunt stricate, se va tocni
vremea, adică va fi timp frumos.

Colecția MARIA VLAD, Sălișteș de Sus.

Dacă-i gheață o sparge, dacă nu-i o face. Oamini zăc că dacă-s cărări, le
sparge și dacă nu-s, le face. Așe-i voarba: "*zua cu lumninările sparge cărările.*"

Dacă *ursu* iese din bârlog și-ș vede umbra, să bagă înapoi și dacă nu ș-o
vede, zin căldurile.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, Ian 1998, Desești

Ziceu bătrânii că în Zua cu Lumnina dacă poate trece *vulpea păstă gheață*,
atunci o sparge; de n-are gheață să o spargă, o pune.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moș, 70 ani din Buzești, Ian. 1998, Desești

Nu să *lucră nimnic*, nici în clacă. Să face slujbă la beserică, vecernie după
masă.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moș, 70 ani din Buzești, Ian. 1998, Desești

Îi sârbătoare care să țane. Nu să *lucră nimnic*. Îi slujbă la beserică ș-am
dus lumnină (lumânare); siecare din casă, câți am mârș la beserică, am dus
lumnină ș-am aprins-o ș-am pus-o acolo-nt-o tavă cu ptisoc. Așe o fo la noi.

Am *aprius lumnini* di ce-o fo Zua cu Lumnina. Pântru morți care-s mai
apropietieși: mamă, tată, soră, frate. Am nămnit-o pântru morți.

Colecția PARASCA FĂT. De la Luchiana Făt, 76 ani, Ian 1998, Desești

**Ciumulcei, ce-i:
Am o scroafă cu porcei,**

**Când țățăiește unu
Tăț țățăiesc.**
([m]uș)

Aurel Toncoglaz - Terente din Slatina (Transcarpatia), 1994

Tăt așe s-o făcut și la noi, numa la noi nu duc de-acasă *lumnină*; este acoale cum intri-n biserică, acoale un curator îți dă lumnina, o aprinzi și-o pui acoale pă tava ceie. Tătă lumea o aprins lumnină dip ce-i Zua cu Lumnina. Am aprins-o pântru *morții*.

Colecția PARASCA FĂT. De la Gheorghe Moș, 70 ani din Buzzești, ian. 1998, Desești

Săptămâna albă - 3-4 februarie.

Săptămâna albă este cu o săptămână înainte de postul mare. În această săptămână nu se consumă carne. Cine postește tot postul mare, cu o zi înainte pregătește mâncare de dulce și băutură. Apoi, femeile care postesc, fac *leșie și spală cu ea toate vasele*. Sunt femei care beau un ou încălzit, să le pară postul mare scurt, ca un ou.

În ultima zi a săptămânii, femeile merg la preot și scriu *morții*, să-i pomenească până la Paști. Altele fac *pomeni*: câte doi colaci pentru cărsnic, diac și preot, întru pomeneirea morților. Mai demult, în ultima duminică din căslegi, se ducea *mâncare de dulce la biserică* și se dădea la femei sărace și popii, de sufletul morților.

Dacă în prima zi din săptămâna postului mare este *vânt și ploaie*, așa va fi primăvara, dacă va fi *frumos*, va fi mândră și primăvara.

Cum va fi în prima zi a celei de a doua săptămâni, așa va fi și vara; cum va fi în prima zi a săptămânii a treia așa va fi și toamna, iar cum va fi prima zi a săptămânii a patra, așa va fi iarna.

Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Săptămâna însămnată. Zilele din săptămâna-ntăie-n postu mare, nu-s ca alte zile. Sieceare zi fi nămnită pântru acela lucru. Îs așe: *Lunea urată* - să poste și să ajună, la tătă lumea-i urată, că trebe-a posti și-a ajuna; îi prima zi din post.

Noa, ap(o) în Lunea urată, trebe să iei cenușă și s-o pui pe straturile cu ce pui de sămânță, să nu le mânance păsările. Io uit să ieu. În altă lune nu-i în samă; poți lua că nu-i de haznă.

De la Făt Luchiana, 66 ani, Desești, 1988.

Marț între tunuri - nu-i slobod a țesă, a bontăni, să nu trăznea clăile; fi zi cu prilej.

Miercurea Mnilostivelor - acele-s Slăbănoagele - lumnini cu cap de om și joacă noaptea; pe la unu-două noaptea. Io le-am văzut în grădină, "Su Coastă". Acolo o jucat și-o umblat. Și-apoi le-am văzut pe lângă râu. Tăt jucau și meréu până-nt-on loc și să opréu și iară jucau sus-jos, sus-jos și iară să duc și iară joacă.

În Miercurea Mnilostivelor nu-i slobod a lucra. Cine vré să lucre, demult, puné fărînă p-on poptir; vo câteva grămăjoare de fărînă și de cenușă și le ducé în stini. Făcé prescurele Mnilostivelor. Puné puptiț și de fărînă și de cenușă, ca la prescură; câte șapte puptiț; și-apoi lucra. Să puné dimineață bună, până-n răsăritul soarelui.

Joia verde - fi bine-a țesă, a bontăni, că iesă iarba.

Vinerea sacă - nu-i slobod a lucra siece lucru, fă' a depăna, a alege mazăre de sămânță pă primăvară; de-aiestea lucruri.

Sâmbăta morților - să ține zua pântru morț - nu să mânăncă de dulce.

Colecția PARASCA FĂT. De la Roman Anuță, 58 ani, Desești, 1988.

Postul negru

Se ține de către femei văduve. Începe de duminică seara, către luna martie, și ține o săptămână. Noaptea se roagă, iar ziua ajună și nu mânăncă decât seara, târziu, pâine și apă.

Dacă în marțian răsare *soarele* și se vede, să ne așteptăm la iarnă târzie, lungă.

Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Om scârdit să-mi creadă mie.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Relele, mânca-le-ar focu,
Tăt la mine-și cată locu -
Gân(d)ești că eu li-s norocu;
Relele, mânca-le-ar para,
Tăt la mine-și cată țara -
Gân(d)ești că eu li-s ticneala.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Dragă mi-o fost lumea mie
Dint-a me copilărie;
Nici amu nu mi-i urată -
Numa-i neagră și cernită.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

Focu-o bată, bine-i fată,
Doamne, rău i măritată
Că stai ca un rob legată.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

Când am fost, lume, de tine,
Nu ț-o fost urât cu mine;
Ș-amu, dacă-am bătrănit,
Bine văd că ți-s urât
Și rușine pe pământ.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Bată-te focu, urât,
Re(a) boală ești pe pământ:
De boală popa te scoate,
De la urât nu te poate.
De boală popa cité(ște),
De urât nu pomine(ște).
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Cātu-i Maramureșu
Nu-i tálhar ca leagănu,
Nici căne ca bărbatu:
Că pui degetu pe cruce
Și ți-l jori de frate dulce;
Și atăta - până-l jori -
Ți-i tizmaș până ce mori;
Și atăta - până-l iei -
Ți-i tizmaș până ce ptiei.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Cucule, căne balan,
Ți-am plătit să-mi cânti un an:
Nu mi-ai cântat numa-o lună -
Nici atunci de voaie bună.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Supărare, supărare,
Să te pot te-aș fa' vânzare,
Duce-m-aș cu tine-n târg
Doară-aș putea să te vând.
N-aș cere nimic pe tine
Până-i mere de la mine,
Nimic pe tine n-aș cere
Până de la mine-i mere.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Inima mé-i învățată
Tăt cu dor și supărată,
Inima mé-i încuntită
Tăt cu dor și ozilită,
Inima mé-i învățată
Tăt cu apă tálburată -
Cu limpede niciodată,
Tăt cu apă din ponor -
Nu limpede din izvor,
Tăt cu apă tálburé
Și zice c-așe-i ticné.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.

Bdiata inimioara mé
Unde vede-o fântáné

